

BADIIY O'QISHNING HOZIRGI KUNDAGI O'RNI VA QO'LLANISHI

Tojkarimova Moxiraxon Anvarjon qizi

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi
moxiratojkarimova660@gmail.com

Bahodirova Ruxshona Zarifjon qizi

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada badiiy o'qishning hozirgi kundagi o'rni va qo'llanishi, uning o'tmishdagi holatlari aks ettirilgan. Shuni aytishimiz mumkinki badiiy o'qish hayotimizning ajralmas bo'lagi bo'lib bormoqda. Har bir sohada badiiy o'qishning ahamiyati juda ham muhim o'rin egallaydi. Badiiy o'qishni hayotimizga yanada targ'ib etish uchun har bir yurt poydevorlari bunga alohida e'tibor bilan qarashi lozim.

Kalit so'zlar: Badiiy o'qish, badiiy so'z, ifodali o'qish, ibrat, so'z, qo'llanma, roviylar, qissaxonlar, iste'dod.

Abstract: This article reflects the role and use of art reading today, as well as its past situations. We can say that artistic reading is becoming an integral part of our life. In every field, the importance of artistic study occupies a very important place. Foundations of every country should pay special attention to this in order to further promote artistic education in our lives.

Key words: Artistic reading, artistic word, expressive reading, parable, word, guide, narrators, short stories, talent.

Абстрактный: В данной статье отражена роль и использование художественного чтения сегодня, а также его прошлые ситуации. Можно сказать, что художественное чтение становится неотъемлемой частью нашей жизни. В каждой области важность художественного исследования занимает очень важное место. Фонды каждой страны должны уделять этому особое внимание, чтобы и дальше продвигать художественное образование в нашу жизнь.

Ключевые слова: Художественное чтение, художественное слово, выразительное чтение, притча, слово, проводник, рассказчики, рассказы, талант.

KIRISH:

Inson har jihatdan komil bo'lib tug'ilmaydi. Undagi fazilatlarning ko'pchiligi tarbiya vositasida yuzaga keladi. Insonlar kamolotisiz jamiyat taraqqiyoti, ravnaqi haqida so'z bo'lishi mumkin emas. San'atning barcha turlari insonni barkamol qilishga xizmat qiladi. Ayniqsa, so'z san'atining inson kamolatidagi o'rni va roli beqiyosdir. So'z san'atining asosiy quroli bo'lgan badiiy so'zining sehri, ta'sir kuchi hamma jamiyatlarda ham tan olingan. Alisher Navoiy uqtirganidek:

Donau dur so'zni afsona bil,

Soʻzni jahon bahrida durdona bil.

Soʻzning kuchi, qudrati va ahamiyatini Navoiy ana shunday taʼriflaydi:

Soʻz durki, nishon berur oʻlukka jondin,

Soʻz durki, berur jonga xabar janondin.

Insonni soʻz ayladi judo hayvondin

Bilkim, guhari sharifroq yoʻq ondin.

Soʻzlarda ifodalanayotgan maʼnoni chuqur his qilish, uni boshqalarga yetkaza olish sanʼati hammaga ham nasib etavermaydi. Bunday isteʼdodga ega boʻlgan kishilar hamisha ardoqlangan. Qadimda shohlar saroyida farmonlarni oʻquvchi maxsus kishilar saqlangan. Badiiy asarlarni maromiga yetkazib oʻquvchilar: roviylar, qissaxonlar yuksak qadrlangan. Qadimgi Gretsiya, Rimda badiiy soʻzdan foydalanish, notiqlik sanʼati yuksak darajaga koʻtarilgan. Aristotel notiqlik sanʼati haqida “Ritorika” nomli maxsus qoʻllanma yaratgan. Demosfen, Sitseron kabi jahonga mashhur notiqalar nomi tarixda qolgan. Badiiy soʻz qudratini anglash, oʻz faoliyatida uning kuchidan foydalanish bizning ota-bobolarimizga ham xosdir. Mana bir misol; Bobur Hindistonda Rano Sango qoʻshinlariga qarshi olib borgan janglardan birida uning lashkarlari orasida sarosima, parokandalik yuzaga keladi. Vaziyatni tushungan Bobur lashkarlari oldida otashin nutq soʻzlaydi. U jumladan, shunday deydi: “Har kimki hayot majlisiga kiribtur, oqibat ajal paymonasidin ichkusidir va har kishikim, tiriklik manziliga kiribtur oxir dunyo gʻamxonasidin kechkusidir, yomon ot bilan tirilgandin, yaxshi ot bilan oʻlgan yaxshirok. Tangri taolo bu navʼsaodatni bizga nasib qilibdur va mundoq davlatni bizga qarayib aylabtur. Oʻlgan shahid va oʻldirgan gʻoziy, barcha tangrining kalomi bilan ont ichmoq kerakkim, hech kim bu qotildin yuz yondurur xayol qilmay to badanidin joni ayrilmaguncha bu muhoriba va muqotiladin ayrilmagay”.

Boburning bu daʼvatidan soʻng tarqalish arafasida turgan lashkarlar shiddat bilan jangga otlanadilar va gʻalaba qiladilar. Badiiy soʻzdan foydalanish sanʼati bizning davrimizga kelib maxsus fan sifatida shakllandi. Mazkur fan maktab, litsey va kollejlarda, muallimlar tayyorlash oliy oʻquv yurtlari, universitetlar dasturlaridan joy olgan boʻlib, u boʻlajak muallimlar, tarbiyachilarga soʻz sanʼatidan mohirona foydalanish koʻnikmalarini berishga daʼvat etilgan. Oʻrta maktablarning yangi dasturlarida badiiy oʻqish va bahru bayt uchun 20 soat vaqt ajratilishi maqsadga muvofiqdir. Boshlangʻich sinflardagi oʻqish soatlari bunga kirmaydi.

O'zbekistonda mazkur fanni o'qitish yuzasidan darslik yaratilmagan bo'lsa-da, qator metodik qo'llanmalar tayyorlangan bo'lib, ular yuqoridagi maqsadni amalga oshirishda ma'lum xizmat qilmoqda. K. Jo'raevning "Ifodali o'qish va hikoya qilish usuli" (1961 y.) nomli qo'llanmasi boshlang'ich sinflar muallimlari uchun mo'ljallangan. Unda ifodali o'qishni amalga oshirish yuzasidan nazariy ma'lumotlar, mashqlar uchun materiallar berilgan. S.Inomxo'jaevning "Badiiy o'qish asoslari" (1978 y.) qo'llanmasi teatr va pedagogika institutlari hamda madaniy-oqartuv texnikumlari uchun yaratilgan. S.Inomxo'jaev, A. Zunnunovlarning "Ifodali o'qish asoslari" (1978-y.) qo'llanmasi esa pedagogika bilim yurti talabalariga mo'ljallangan.

ASOSIY QISM:

Yuqoridagilardan ko'rib turibdiki, mavjud qo'llanmalar nashr qilingan paytdan buyon oradan ancha vaqt o'tdi. O'zbekistonning mustaqil bo'lishi, ijtimoiy turmushda ro'y bergan bir qator voqealar fan va madaniyat sohasida juda ko'p masalalarni qayta tahlil etishni, hozirgi davr ruhiga moslashni taqozo qilmoqda. Biz yuqoridagi qo'llanmalardagi qimmatli fikrlarga tayangan holda Andijon Davlat pedagogika institutida mazkur kursni o'tish yuzasidan to'plangap ko'p yillik tajribalarimiz asosida mazkur ma'ruza matnini yaratishiga jazm qildik. Qo'llanmaning yuqoridagi ishlardan farqi shundaki, unda nazariy materiallar, metodik ko'rsatmalar milliy zaminga tayangan holda bevosita o'rganilgan dars tajribalari asosida yoritildi.

Mazkur fan ilmiy-metodik adabiyotlarda turlicha nomlangan. Jumladan, bu fan "Deklamatsiya", "Adabiy o'qish", "Ifodali o'qish", "Ongli o'qish", "Badiiy o'qish" nomlari bilan atalgan. Fanning nomi turlicha atalishining sababi shundaki, bu fanni ko'pchilik turlicha tushunadi va shu bois, turlicha nom bilan ataladi. Mazkur atamalar ichida eng ommalashgani ifodali o'qishdir.

Bizningcha, kursning nomini "Ifodali o'qish" deb nomlash to'g'ri emas. S.Inomxo'jaev qo'llagan "Badiiy o'qish" atamasi kurs mohiyatini to'g'ri ifoda qiladi.

O'qishning quyidagi turlari mavjuddir:

1. Oddiy o'qish.
2. Ifodali o'qish.
3. Sharhli o'qish.
4. Badiiy o'qish.

Oddiy o‘qish deganda, harf tanuvchi, savodli odamnng o‘qishi tushuniladi. Oddiy o‘qish jamiyatdagi barcha kishilarga xos bo‘lgan, eng ko‘p tarqalgan o‘qish turidir. Bunda ma‘lum qonuniyatlar, shartlar o‘qish uchun asos bo‘lmaydi. Demak, oddiy o‘qish o‘qishning birinchi bosqichidir.

O‘qishning ikkinchi bosqichi ifodali o‘qishdir. Ifodali o‘qish deyilganda, ma‘lum grammatik qonunlarga, tinish belgilarga rioya qilib o‘qishni tushunamiz. Ifodali o‘qish namunasini radio va oynai jahon suxandonlarining “Axborot” eshittirishlari va ko‘rsatuvlaridagi chiqishlari misolida ko‘rish mumkin. Savodxon jamiyat fuqarosi, aqalli, ifodali o‘qishning uddasidan chiqishi kerak. Ayrim mashhur kishilarning radio va oynai jahon orqali chiqishlarida o‘z fikrni qog‘ozga yozilgan matn vositasida ham to‘la ifoda qila olmasligi kechirilmas holdir. O‘qish turlari ichida sharhli o‘qish muhim rol o‘ynaydi. Sharhli o‘qish badiiy o‘qishga o‘tishdagi muhim bosqichdir. Sharhli o‘qish deyilganda, matndagi so‘zlar, iboralar ma‘nosi, mazmunini o‘qish jarayonida izohlanishi tushuniladi. Sharhli o‘qish o‘zbek xalqi hayotida chuqur ildizlarga egadir. O‘tmishda kishilarimiz navoiyxonlik, bedilxonlik, fuzuliyxonlik, mashrabxonlik kechalariga yig‘ilganlar. Sandal atrofidagi gurunglarda yuqoridagi nomlari qayd etilgan shoirlar ash‘orlari o‘qilib, ularning ma‘no va mazmuni sharhlangan. Bunday suhbatlar adabiyot ixlosmandlarining fikrlash doirasini kengaytirgan, adabiy faktlarni har tomonlama tushunishga imkon bergan. Andijonlik zukko adabiyotshunoslar Ulfat, H. Razzoqov, Boqir, Eshon aka, N.Qobulovlar bilan ko‘p hamsuhbat bo‘lganman. Navoiyning 525-yillik to‘yi munosabati bilan oynai jahonda tashkil etilgan “O‘tkir zehnlilar mushoirasi” ko‘rsativiga tayyorgarlik jarayonida ustozlardan ko‘p narsa o‘rganganmiz.

Ko‘pgina qo‘llanmalar “Ifodali o‘qish” deb nomlanishi bilan kelishib bo‘lmaydi. Fanning nomini “Badiiy o‘qish” - deb nomlamoq kerak. Chunki ifodali o‘qish badiiy o‘qishga o‘tishdagi bir bosqich, xolos. O‘zbekiston oynai jahoni suhandoni F.Bobojonovning “O‘zbekiston axboroti” ko‘rsatuvidagi chiqishi ifolali o‘qish bo‘lsa, uning “Bir aktyor ijrosi” ko‘rsatuvidagi chiqishi badiiy o‘qishga misoldir. Demak, kursning oldiga qo‘ygan maqsadi — bo‘lajak muallimga, adabiyotshunosga adabiy matnning mazmunini har tomonlama tushuntirish, vazifasi esa — ularda badiiy o‘qish ko‘nikmasini hosil qilishdir. Badiiy o‘qish deganda faqatgina she‘riy asarlarini me‘yoriga yetkazib o‘qishgina tushunilmasdan, nasriy, dramatik asarlarni ham me‘yoriga yetkazib o‘qishni tushunmoq kerak. Badiiy

o'qishniig muhim xususiyatlaridan biri tinglovchiga ta'sir etadi. Uning qalbida go'zallikni anglash, tushunishga mayl, rag'bat uyg'otadi.

Ro'yi-rost aytish kerakki, bugun badiiy o'qish masalasi maktab va oliy o'quv yurtlarida zamon talabi darajasida olib borilmayapti. To'g'ri, maktabda ham, oliy o'quv yurtida ham matnni badiiy o'qiy oladigan, o'quvchi va talabani orqasidan ergashtira oladigan muallimlar bor. Ammo ular ozchilikni tashkil qiladi. Men xizmat qilayotgan kafedrada muallimlarning ellik foizi badiiy o'qishni uddalay olsalar, qolgan muallimlar bu masalada talabga javob bermaydilar. Darslarni kuzatish shuni ko'rsatadiki, ko'pincha u yoki bu shoir lirikasi haqida to'qson minut va'z aytiladiyu, to'qqiz qator she'r yod o'qilmaydi (hali badiiy o'qish haqida gap yo'q). Bu ahvolni tubdan o'zgartirish kerak. Adabiyot o'qitadigan muallim talabalar huzurida qog'ozdan she'r o'qimasligi zarur. Badiiy o'qishni amalga oshirishning muhim shartlaridan biri matnni yod o'qishdir. Badiiy o'qishni o'rganmoqchi bo'lgan talaba quyidagilarni yodda tutmog'i kerak. Inson miyasi imkoniyatlari cheksizdir. Biz umr davomida miya hujayralarining yarmini ham ishlatmaymiz. Bizning ota-bobolarimiz she'r yodlash borasida ibratli, hayratomuz faoliyat kursatishgan. Biz uzoq yillar davomida eski maktab, madrasadagi yod olish masalasini beomon tanqid qilib keldik. Holbuki, yod olish aqlni, hofizani charxlaydi, so'z boyligini oshiradi, nutqni ravon qiladi. Bobomiz Aruziy Samarqandiy "Chahor maqola" risolasida shoir bo'lishning shartlaridan biri salafklar ijodidan 20 ming, zamondosh shoirlar ijodidan 10 ming bayt she'r yod bilish ekanligini uqtirgan. Alisher Navoiy "Muhokamat-ul lug'atayn" asarida shunday yozadi: "Yigitligim zamoni va shabob ayyomida avonida ko'proq she'rda sehroz va nazmda fusun pardoz shuaroning shirin ash'ori va rangin ab'yotidin ellik mingdan ortiq yod tutubmei va alar zavq va xushholligidin o'zumni ovutupmen". Mirzo Bobur "Boburnoma" asarida shoir Hiloliy haqida ma'lumot berib, uning hofizasi kuchli ekanini shunday ta'kidlaydi: "Yana Hiloliy edi. Bisyor qaviy hofizasi bor emish, o'ttiz-qirq ming bayt yodida bor emish".

XULOSA:

Badiiy o'qish darslarida Navoiy, Hiloliy singari kishilarning minglab bayt yod bilishini ibrat qilib ko'rsatib, talabalarning ko'p she'r yodlashga rag'bati hosil qilinadi. Bunday faktlar faqatgina o'tmishgagina mansub bo'lmasdan, bizning davrimizga ham xosdir. Shaxmat bo'yicha jahon chempioni G.Qasparov

Y.Yevtushenkoning barcha she'rlarini yod biladi. O'zbekiston xalq shoiri A.Oripov juda ko'p she'rlarni yod o'qiy oladi. Shunday ekan har bir talaba o'tmishga nazar solib ulardan ornak olsa maqsadga muvofiq bo'ladi. Faqat talaba ham emas, talaba ushbu jarayondi amalga oshirishi uchun uning o'qtuvchisi ham namunali bo'lishi kerak. Adabiyot o'qtuvchisining ovozi jarangdor, yoqimli bo'lmog'i kerak. Ovozida nuqsoni bo'lgan muallimlar uni kamchiliklardan holi bo'lishiga erishmoqligi zarur. Hamisha ovoz chiqarib o'qish, tovush paychalarini zo'riqtirmaslik, shamollatmaslik, mashq qilish orqali ovozdagi nuqsonni yo'qotish, aqalli, o'quvchi sezmaydigan darajaga keltirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tojkarimova Moxira Anvarjon qizi, & Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING MAQSAD VA VAZIFASI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 658–660. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.671>
2. Tojkarimova Moxira Anvarjon qizi, & Valiyeva Nargiza. (2023). TARBIYA JARAYONIDA OILA MAHALLA HAMDA TA'LIM MUASSASALARINING O'ZARO HAMKORLIGI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 637–639. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.665>
3. Tojkarimova , M. A. qizi. (2023). KONSTITUTSIYA NORMALARINI HAYOTGA TADBIQ ETISH VA QONUN USTUVORLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(14), 1250–1253. Retrieved fro <http://erus.uz/index.php/er/article/view/4639>
4. Tojkarimova Moxira. (2023). BOLALARNING PSIXOLOGIK RIVOJLANISHIDA ELEKTRON RESURLARDAN FOYDALANISH. International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Perspectives, 1(1), 20–25. Retrieved from <http://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/5>
5. Tojkarimova, M. A. qizi. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 824–828. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5106>

6. Badiiy o'qishning maqsad va vazifalari. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 54-59.
<https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/60>
7. BADIY O'QISH VA DRAMA FANI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOTLAR. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 49-53.
<https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/59>
8. BOSHLANG'ICH SINFDA TA'LIMNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 67-71.
<https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/63>
9. OT SO'Z TURKUMI HAQIDA BOSHLANG'ICH TUSHUNCHALAR VA UNING SINFMA-SINF TAKOMILLASHUVI. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 82-84.
<https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/66>
10. BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIGA TA'LIM BERISHDA KO'RGAZMALI METODLARDAN FOYDALAISH USULLARI. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 60-62. <http://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/61>
11. DRAMA VA UNING TURLARI. YOIT. 2024;2(1):76-81. Accessed January 29, 2024. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/65>
12. Tojkarimova Moxira Anvarjon qizi, & Jumanova Shahnoza Ikromjonovna. (2023). UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA JORIY ETILGAN YANGI DARSLIKLARNING AFZALLIK JIHATLARI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 661-663.
<https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.672>
13. Maxliyoxon, O., & Sohibaxon, V. (2024). BADIY O 'QISHNING BOLALARNING FIKRLASHIGA TA'SIRI. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 3(1), 10-14
14. Maxliyoxon, O., & Layloxon, M. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA TEATR-SAHNALASHTIRISH FAOLIYATINING SHAKLLARI. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 3(1), 15-20.
15. Maxliyoxon, O., & Nilufar, Y. L. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM SINFLARIDA YOD O 'QISH VA BADIY O 'QISHNING MUHIMLIGI. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 3(1), 46-51.
16. Maxliyoxon, O., & Sarvinoz, M. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINI OMAVIY TADBIRLARGA TAYYORLASH

USULLARI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 41-44.

17. Maxliyoxon, O., & Mohizarxon, T. (2024). BADIY O 'QISH FANINING TALABALAR UCHUN AHAMIYATI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 17-19.
18. Maxliyoxon, O., & Farangiz, N. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARIGA HAJVIY ASARLARNING O 'RNI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 36-40.
19. Maxliyoxon, O., & Gulnoza, X. (2024). DRAMA JANRIDAGI ASARLAR TARIXI VA RIVOJLANISHI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 28-31.
20. Maxliyoxon, O., & Dilnura, M. (2024). DRAMA VA UNING TURLARI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 45-48.
21. Tojiyeva, M. M. Q., & Abdullayev, A. A. U. (2021). The use of modern technologies in statistical data collection. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(12), 752-757.
22. Turanboyev, B., Abdupattayev, A., & Abdullaev, A. (2023). INFLYATSIYANING QIMMATLI QOG'OZLAR DAROMADIGA TA'SIRI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnali*, 2(2), 88-100.
23. Axadjon o'g'li, A. A. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHDAGI O 'RNI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 271-273.
24. Axadjon o'g'li, A. A., & Tursunboy o'g'li, N. J. (2023). SANOATNING YAIMGA TA 'SIRINI BAHOLASH. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 290-293.
25. Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARGA TA'LIM BERISH JARAYONIDA ZAMONAVIY METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 581-583.
26. JS Ikromjonovna, X Muazzamxon "O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI" *Educational Research in Universal Sciences* 2 (14), 806-81
27. Jumanova, S. I., & Asqarova, D. (2023). MAKTABGACHA TA'LIMDA TAYYORLOV GURUHI TARBIYALANUVCHILARINING KREATIV FIKRLASHINI O 'STIRISHDA STEM TA'LIMINING O 'RNI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(15), 377-381.
28. Jumanova, S. (2022). USMON AZIM SHE'RIYATIDA KUZ MOTIVI. *Scientific journal of the Fergana State University*, (2), 29-29.